

Bilaga 14 till dnr 3.2.17-11259/2020

Andra frågor i beställningen

I den här bilagan redovisar vi svar på flera frågor:

- Förenkling och effektivisering
- Utredning om kompetensutveckling inom CAP
- Startstöd
- Covid-19
- Samråd med andra myndigheter
- Indikatorer och finanseringsandelar

Förenkling och effektivisering

Jordbruksverket har undersökt vilka av de förslag till förenkling eller effektivisering av enskilda stödåtgärder i landsbygdsprogrammet som framkommit under arbetet med att förbereda den kommande strategiska planen som kan och bör genomföras redan under övergångsperioden.

Vid sidan av förändringar av stödvillkor som vi redovisar nedan, har vi i yttrandet även föreslagit att enskilda stödåtgärder inte förlängs under övergångsperioden.

Jordbrukarstöd

Vi har utgått från förslag i tidigare beställningar samt de interna genomgångar av villkor som vi har gjort för alla jordbrukarstöd. Vår slutsats är att många förenklingsförslag kräver mer utredningar, avstämning med näringen eller förändringar i kalkyler. För flera ersättningar kommer vi att utreda mer omfattande förändringar till nästa programperiod och därför är det inte motiverat att göra större ändringar nu med hänsyn till stabilitet, se vidare i bilaga 4. Vår bedömning är därför att det inte är aktuellt att justera villkor under förläningsåren. Jordbruksverkets föreskrifter för ersättningarna uppdateras varje år och justeringar av villkor förekommer då, inför 2020 planerar vi för ändring av en tidigare utredd och önskad förenkling inom ersättningen till skyddszoner nämligen ändring av regler för putsning av skyddszon.

Projekt- och företagsstöd

Jordbruksverket har på en övergripande nivå sett över förenklingar som kan införas i förlängningsåren, både förenklingar som kräver ändring i landsbygdsprogrammet och ändringar som ryms inom nuvarande program. Förenklingar som kräver ändringar i landsbygdsprogrammet presenteras mer i detalj i bilaga 15, förenklingar som ryms inom nuvarande program beskrivs i punktform i bilaga 16. Vi har utgått från förenklingsförslag som presenterats i CAP-uppdrag samt tidigare interna utredningar. I bilaga 17 finns även en uppskattning av nytta respektive arbetsinsats för förslagen som kräver ändringar i landsbygdsprogrammet.

Jordbruksverket föreslår sju förändringar i landsbygdsprogrammet för att underlätta för stödmottagare samt för handläggare på stödmyndigheterna. Förslagen består i att göra deltagaravgiften inom kompetensutveckling frivillig, att slopa deltagaravgiften inom rådgivning och att ta bort kravet på övrig offentligt stöd inom samarbeten samt inom miljöinvesteringar. Förslag som innebär en förbättring för stödmottagaren är att utöka vilka organisationstyper som kan beviljas förskott. Jordbruksverket vill även lägga till en text angående besöksnäring som tidigare har saknats samt införa möjligheten att ha en flexibel stödnivå inom samarbetsåtgärden beroende på vilken inriktning insatsen har.

Förslagen har varit ute på samråd både internt och externt. Där har de stämts av med länsstyrelserna, Tillväxtverket, Sametinget, Skogsstyrelsen samt olika avdelningar på Jordbruksverket. I augusti kommer även förenklingsgruppen att informeras om förslagen samt få en chans att ge synpunkter på förslagen som ska utredas vidare. Vår utgångspunkt är att införa förenklingsåtgärderna som kräver programändring till 2021 och att de sedan i stor utsträckning kan leva kvar i nästa programperiod.

Förenklingsförslagen när det gäller projekt- och företagsstöd samt konsekvenser och andra bedömningar finns i bilagorna:

Utredning om kompetensutveckling inom CAP

Jordbruksverket har med utgångspunkt från uppdraget om kompetensutveckling inom CAP undersökt i vilken mån det finns åtgärder som rör jordbrukets kunskaps- och informationssystem (AKIS) som kan utvecklas under förlängningsåren för att åstadkomma en högre måluppfyllelse. Enkelt uttryckt omfattar AKIS allt som händer inom kunskap och innovation och alla aktörer inom lantbrukssektorn som är involverade i frågor om kunskap och innovation.

Budgetbeloppet som Jordbruksverket föreslår i alternativet med nuvarande budgetnivå innebär att totalnivån för kompetensutvecklings- och rådgivningsåtgärden är i linje med budget för AKIS. I det ingår förslaget om kompetensnav, men hänsyn tas till att det inte kommer igång förrän 2022.

I ändringsförslagen som vi arbetat fram inom uppdraget om kompetensutveckling inom CAP ingår delar som kräver ändring i landsbygdsprogrammet, svensk förordning och Jordbruksverkets föreskrifter. Förslag som ska kunna tillämpas redan under förlängningsåren förutsätter att ändringarna blir bestående och att de kvarstår även i nästa programperiod. De förslag till ändringar som vi beskriver nedan lever upp till dessa förutsättningar. Övriga ändringar som föreslås inom CAP-uppdraget bedöms som för genomgripande för att genomföra under förlängningsåren, då de påverkar stödets struktur och därmed IT-systemen.

De ändringar vi föreslår baserat på uppdraget om kompetensutveckling inom CAP handlar om att deltagaravgifter inom delåtgärd 1.1 kompetensutveckling görs frivilliga och att avgiften inom delåtgärd 2.1 rådgivning om energieffektivisering ska tas bort. Vidare föreslår vi att målgruppen inom fokusområde 3, 4 och 5 vidgas till att omfatta hästföretag med minst 10 hästar.

Utöver detta föreslår vi en ändring inom åtgärderna 1 och 2 som inte innebär program- eller regeländring. Det förslaget handlar om att kravet på att registrera deltagaruppgifter i det elektroniska systemet Totara ska ersättas med andra sätt att hämta in uppgifter. Hur insamling ska ske behöver dock utredas ytterligare. En övrig fråga som ligger utanför uppdraget om kompetensutveckling är att vi ser att

sådan möjlighet till omfördelningar som kunnat göras mellan delåtgärder och fokusområden som har liknande syfte och mål (budgetflexibilitet) är viktig inom såväl kompetensutvecklings- som inom rådgivningsåtgärden, för att minska inlåsnings effekter. Detta behov finns både hos Jordbruksverket och hos länsstyrelserna.

Ändringsförslagen ingår även i förslagen som redovisas i avsnittet om förenklingar ovan.

Startstöd

Av beställningen framgår att startstödet ska ges en fortsatt tyngd under övergångsperioden.

Startstödet ska bidra till att främja en långsiktigt lönsam och konkurrenskraftig jordbruksnäring genom att stödja unga personer som för första gången vill etablera sig som ägare till ett jordbruksföretag inklusive trädgårds- och rennäringsföretag. Stödet kan också underlätta och påskynda generationsväxlingar i jordbruksföretagen och därmed leda till en förnyring av jordbrukarkåren. Genom ett bidrag av likvida medel, som kompensation för utebliven lön i uppstartsskedet, underlättar stödet ett övertagande eller en nyetablering. Ett beviljat startstöd kan även göra lättare för den unga brukaren att beviljas banklån.

Budgeten för startstödet för den nu pågående perioden är kraftigt sänkt jämfört med programperioden 2007-2013 då utbetalt stöd uppgick till närmare 373 miljoner kronor, det vill säga cirka 53 miljoner kronor per år. Den genomsnittliga årsbudgeten efter programändring 6 är idag cirka 20 miljoner kronor. Vi föreslår utökningar jämfört med detta i alternativ 1 och 2. I alternativ 3a där budgeten minskar med 30 % kräver hårda prioriteringar om det ska kunna genomföras och därför har vi valt att inte ta med startstödet. Alternativ 3b har startstödet en budget på samma nivå som idag.

Covid-19

Jordbruksverket har haft krisorganisationen igång fram till den 15 juni i år för arbetet med frågor relaterade till Covid-19 inom jordbrukssektorn. Enligt gjorda bedömningar inom ramen för krisorganisationen har Covid-19 inte haft någon drastisk påverkan på sektorn. Signaler har kommit om svårigheter när det gäller tillgången till vissa insatsvaror (exempelvis proteinfoder till ekologisk produktion och bekämpningsmedel för grönsaksproduktion). Ett annat problem som varit tydligt är minskad tillgång till arbetskraft inom exempelvis trädgårdsodling och bärplockning. Sådan arbetskraft har betydelse för bland annat företag med verksamhet inom förädling och beredning. Även problem med avsättning av produkter har uppstått när hotell- och restaurangnäring minskat sin efterfrågan, vilket dock främst har handlat om fisk från fiskodlingar och fiske. Signaler har senare även kommit från Sametinget om oro för avsättningen av renkött till hotell och restauranger.

Sett ur ett bredare landsbygdsperspektiv kan man anta att Covid-pandemin innebär problem för landsbygdsföretag som har verksamhet inom turismsektorn, särskilt i de fall då man huvudsakligen riktar sig mot turism från utlandet. Till viss del kan man anta att en ökad inhemsk turism kan kompensera förlusten.

I de förslag Jordbruksverket lyfter fram i detta yttrande, finns inga särskilda satsningar för att dämpa problem som uppkommit till följd av Covid-19. De mest

akuta problemen som uppstått under året är inte aktuella att lösa i detta sammanhang eftersom programändringen är för kommande år. Utgångspunkten för Jordbruksverkets alternativ är ökat fokus på jordbruk, jordbrukets miljö samt livsmedelsstrategin. Förslagen avser att på ett tydligt sätt sätta jordbruket i fokus. I alternativet oförändrad budget och även alternativet med 15 procent minskad budget innehåller Jordbruksverkets förslag ökad satsning på investeringsstöd till jordbruksföretag och till förädlingsstöd för jordbruksprodukter. Med tanke på att pandemin, som nämnts, inte har haft någon kraftig direkt inverkan på jordbrukssektorn, torde den starka fokuseringen på jordbruket hjälpa till att mildra de negativa effekter som ändå kan ha uppstått.

När det gäller generella åtgärder för attraktiv landsbygd såsom investeringsstöd till småskalig infrastruktur, idrotts- fritidsanläggningar, småskaliga turisminvesteringar samt natur- och kulturinsatser, är Jordbruksverkets förslag att dessa åtgärder inte förlängs. De insatser som genomförs här är inte avsedda för enskilda företag utan är utformade för att tillgodose behov som är av mer allmän nytta. Den typen av investeringar kan redan idag genomföras inom LEADER, vilket Jordbruksverket föreslår ska fortsätta under förlängningsåren.

Samråd med andra myndigheter

Jordbruksverket har haft samrådsmöten med Skogsstyrelsen, Tillväxtverket, Sametinget samt länsstyrelsernas CAP-grupp. Samråden har handlat om förenklingsförslag på projekt- och företagsstödssidan, om vilka stöd som bör öppnas upp igen samt synpunkter och förslag kopplat till de olika budgetalternativ som Jordbruksverket har arbetat fram. I den särskilda analysen av slätterängar har vi efter diskussion med CAP-gruppen haft ytterligare dialog med Länsstyrelsen Norrbotten, Länsstyrelsen Västerbotten, Länsstyrelsen Västmanlands län samt Naturvårdsverket, se mer om det i bilaga 8 och 9.

När det gäller samråden kring förenklningar av projekt- och företagsstöd framförde myndigheterna en del kommentarer kring konsekvenser och risker med de olika förslagen. De åsikter som framförts har Jordbruksverket arbetat in i tabellen med förenklingsförslag som vi hänvisar till under avsnittet om förenklningar ovan.

Från samråden kring budgetalternativen kan vi lyfta fram följande. Länsstyrelserna är generellt sett positiva till att renodla landsbygdsprogrammet och fokusera på livsmedelsstrategin och miljöersättningar samt att bredband och rovdjursstängsel kan hanteras som nationella stöd. (Dock anser man att stödet från PTS till bredband inte räcker till.) Länsstyrelserna menar också att det är positivt att dela upp stödmöjligheterna mellan klimatklivet och landsbygdsprogrammet, då det inte bör finnas dubbla stödmöjligheter. Av de förslag som Jordbruksverket visat anser länsstyrelserna att alternativ 1a och 2a är att föredra, medan både 3a och 3b är besvärande även om alternativ 3b kan vara genomförbart.

När det gäller ersättning för betesmarker har länsstyrelserna som alternativt förslag att sänka ersättningsnivån för allmänna värden och höja nivån för särskilda värden, så att det blir mer tydligt att det är värt att sköta marker med särskilda värden.

Starka önskemål finns även från länsstyrelserna när det gäller stöd till våtmarker. Projekt har fått stoppas och flyttas fram i tiden. Länsstyrelserna föreslår att våtmarksstödet i alternativ 2a och 2b höjs och att höjningen tas från EIP, som man

menar kan vara väl tilltagen. Se bilaga 18 med sammanfattning från länsstyrelsernas CAP-grupp.

Tillväxtverket ser ett stort behov av fortsatt stöd för kommersiell service, särskilt med tanke på att de regionala anslag som kan användas för detta är högt efterfrågade i och med Corona. Myndigheten ser också ett behov av medel till de stöd som stängdes, kompetensutveckling och samarbetsstöd kopplat till lokal serviceutveckling, dvs. de stöd som hanteras av Tillväxtverket.

Sametinget anser att det finns ett behov av pengar till åtgärden kulturmiljöer i renkötselområden, även om budgeten som funnits hittills har varit för stor. Att åtgärden finns menar man är viktigt även från urfolksperspektiv.

Skogsstyrelsen är inte nöjd med förslaget att ta bort åtgärden för skogens miljövärden och åtgärden kompetensutveckling inom skog som är ett viktigt verktyg för skogens miljövärden. De ser ett ökat behov av dessa åtgärder kopplat till klimatförändringar och ett ökat behov av biomassa.

Indikatorer och finansieringsandelar

När regeringsbeslut är fattat om förlängningsåren och vilka åtgärder som ska vara öppna och vilken budget de ska ha, ska mål och indikatorer uppdateras. Det går till så att Jordbruksverket undersöker vilka mål och indikatorer som de ändrade åtgärderna är kopplade till och räknar om dem baserat på den nya situationen.

När åtgärder och budget är fastställda kommer Jordbruksverket även att föreslå andelar för EU:s finansiering för de olika åtgärderna. Jordbruksverkets arbete med såväl indikatorer som finansieringsandelar kommer alltså att genomföras i ett senare skede.